

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ: Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΟΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ,
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ "ΤΥΠΟΣ".

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3.

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

ΑΡΙΘ. 700 (ΦΥΛ. 10)

Σάββατο, 5 Σεπτεμβρίου 1920

ΑΠΟ ΤΟ ΔΘΝ ΚΙΧΩΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΓΕΝΙΚΟΝ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΝ

Λοφθ. πρωτ. 113517

Εν Αθήναις τῆ 31 Αὐγούστου 1920

Πρὸς τὸν κ. Διευτ. τῆς Ἐφημερίδος «Νουμάς»

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι τὰ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 698 τῆς 22 Αὐγούστου ἑ. ἑ. φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος σας καὶ ἐν τῇ στήλῃ «Φαινόμενα καὶ Πράγματα» δημοσιευθέντα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνταλλαγὴν ἐφθαρμένων κερασιακῶν γραμματιῶν τοῦ Κράτους, δὲν ἀντιποκρίνονται πρὸς τὰ πράγματα, διότι τὰ ἐφθαρμένα κερασιακὰ γραμματῖα, ὅπως καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐκτυλιγμένως κατεστήθη γνωστὸν, ἀνταλλάσσονται ὑποχρεωτικῶς πρὸς τὸν ὅλον τῶν Ταμείων τοῦ Κράτους, ἐν Ἀθήναις δὲ παρὰ τῶν Ταμείων Πληρωμῶν καὶ Εὐσπράξεων, τῆν τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου.

Πλὴν τούτου, τὴν τοιαύτην ἀνταλλαγὴν, ἔχομεν ἐπιτρέψει, ὅπως ἐνεργῶσιν, ἐπὶ ἀναλόγῳ ἀποζημιώσει, ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀνταλλασσομένων ἐφθαρμένων, καὶ οἱ ταμίαι τῶν ἐν τῷ Κράτει Τραπεζῶν, οἱ πωληταὶ ταχυδρομικοῦ ἐνοσήμου ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ Εἰσπράκτορες εἰσθηροδότης τῆς Ἐταρίας τῶν Ἑλληνικῶν Τραχυδρομίων κλπ. ὡς καὶ οἱ πάσης φύσεως ἐπιτηδεύματα.

Ἐὰν δὲ ὁ Ταμίης εἰς ὃν ἀπηυθύνθη ἢ ἐν τῷ δημοσιεύματι σας ἀναπερομένη κυρία, ἦτο ἀπασχολημένος μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ταμείου του, καὶ δὲν ἰδύνατο νὰ διαπύσῃ τὴν ἐπιθυμίαν, ἵνα δεχθῆ τὴν κάτοχον τῆς ἐφθαρμένης δραχμῆς, τοῦτο νομίζομεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῆ διςκολία παρανομιζομένη διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ ὁ κλητὴρ του ἐπιτρονυμοποιήθη ἐξ ἰδίων του νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν δραχμὴν τῆς ἐν λόγῳ κυρίας.

T. Σ.

Ὁ Διευθυντὴς καὶ ἀ. α.

K. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙ

Ἀπὸ μιᾶ «Γραμματικῆς τῆς ὀμιλουμένης» ποὺ κυκλοφορεῖ σὲ λίγο :

«Ἐπειδὴ τὰ γράμματα αὐτὰ (τὰ εἰκοσιτέσσερα δηλαδὴ) δὲν εἶναι ἐπίτηδες κειωμένα γιὰ τὴ νέα γλῶσσα καὶ δὲν μποροῦν νὰ παραστήσουν ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς νέας (γιὰ τοῦτο) ἔχει αὐτὴ καὶ μερικὸς ἄλλους φθόγγους».

Θέλει νὰ πεῖ δηλ. πὼς ἐπειδὴ ἡ νέα γλῶσσα ἔχει πολλοὺς ἄλλους φθόγγους, τὰ γράμματα αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ παραστήσουν ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς νέας γλώσσας, γιὰτὶ δὲν εἶναι κειωμένα ἐπίτηδες γι' αὐτὴν κτλ.

Αὐτὸς ποὺ τὰ λέει αὐτὰ εἶναι διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, βαστάει ἀκόμα τὰ κεραμίδια (τοῦ Πανεπιστημίου) ξεκάρφωτα.

M. Φ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ἰωάν. Παν. Πολὺ κοινὸ τὸ θέμα κ' ἢ ἐγτέλει. Στείλε τίποτε ἄλλο.—κ. Π. Γιαν. Δὲν τὸ καταλαβαίνουμε. Γιατὶ δὲ βάνει; τοὐλάχιστο λιγὰν στίξη. «Ὁμως τίποτ' ἀπ' ὅλα συλλογιέται ἢ νεκρῆ» τί θὰ εἶπει, καὶ πὼς τὸ κολλᾷ στὰ προηγούμενα;—κ. Ἀν. Βορ. Λάβαμε τὸ «Χωρὶ μου!» καὶ τὸ ἄλλο γιὰ τὸν ποιητὴ Φ.—κ. Σπυρ. Ροδαρ. Βόχρηστοῦμε γιὰ τὸ γράμμα σου. Καί, ὅχι μόνο δὲν κοιτάζομε ὀνόματα, παρὰ τόζομε καὶ ἐξωραϊστικὴν χαρὰ καὶ περιφάνεια νὰ λαύσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸ βέβαιον δὲ πᾶν νὰ πεῖ πὼς πρέπει νὰ δημοσιεύσομε ὅτι μᾶς στέλγουνε, γιὰτὶ αὐτὸ καὶ σὲ μᾶς δὲ σπέρει καὶ τοὺς νέους βιάσκει. Τὰ «δεκατετράστιχα» σου δὲν εἶναι ἀκόμα ἀρκετὰ ὄμοια. ἄνκαι δὲν τοὺς λείπει τὸ ποιητικὸ βᾶθος. Αὐτὸ τὸ εἶδος θέλει τελειότητα μορφῆς. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα φρόντισε νὰ γράφεις σωστὰ τὸν ἐντετασθῆσαι σου τὸν τόπο ποὺ μένεις ἔξει γραφτεῖ πάντοτε ἀνεγνώστως. Εἶναι ἀπαραίτητος ὁ τόνος στὴ δέκατη συλλαβὴ; τοῦ λόγου σου κάνεις στίχους σὺν τῶν «Νὰ βρῶ γυρεῖν τὸν τόπο τὸν καλὸ» ποὺ τὸν ἔχει τὸν ἐντέτατο. Λάθος ἀκόμα εἶναι κ' οἱ στίχοι: «Περπατῶν κ' ἔτυχε νὰ διαβῶ», «Σὲ κρηγὴν ἔτρεξα πρᾶσινοντεμένη», Εἶναι κατὰ ἄπορρησιν σιγῆς; «Στὴν ψυχὴ μου», γεννήσαν ποτᾶμι. καλὴν ἰσορροπία καὶ κριτικοὶ ἄλλοι.—κ. Π. Μαρ. Μὲ «ἐπὶ πλοῦμα» τὰ χεῖρα παῖζει κανεὶς στὸ πιάνο; ἔπιτα ἐκεῖνο τὸ πᾶνω εἰς τὸ πιάνο ποῦναι μυχτὸ καὶ χασμαδιακὸ! Κι' ἀκόμα αὐτὴ ἡ ἐρωτικὴ ἀνταπόκριση. νὰ παῖζει ὁ νῦν στάνκιων τὸ παραθύρι μὲ τὸ βιολί του τὸ «γλυκὸ ἐρωτικὸ σκοπὸ» τὴν ὄρα ποὺ ἐκεῖνη παῖζει «μοῦσῶν κ' καὶ βαλσάκια» στὸ πιάνο τῆς, μορεῖ νὰ εἶναι ὄμοια εἰκόνα γιὰ τὰ μάτια, ὅμως γιὰ τὰ πᾶν εἶναι τρομερὸ μαρτύριο!—κ. Γ. Καρ. Τὸ «χαρὴμ τῶν ρόδων» εἶναι βέβαιον κατὰ τὸλμησιν. ὅμως ὅχι κακὸ ὅταν τὸ λές γιὰ τὰ ρόδων ποὺ τέλος πάντων ἔχουν νὰ ποῖνε πὼς εἶναι ὁ ἐραστὴς τους; μὰ νὰ πηγαίνουν τὰ ρόδων μὲς στὸ χαρὴμ τῶν ρόδων καὶ νὰ κλαῖνε. αὐτὸ δὲ μᾶς ἀρέσει παντάπασιν ἔχομε καὶ μετὰ, τὰ χαρὴμα θαρροῦμε πὼς δὲν εἶναι φτιαγμένα γιὰ κλαῖν. καὶ πάλι παρακάτω. ὅταν τὸ φεγγαρι τὸ λέμε «στέμμα τοῦρανοῦ», κ' ὅταν λέμε πὼς βάζει στοὺς οὐρανοὺς μας πῶς «πολλὴ τρομεράδα» καὶ μᾶς κάνει πῶς θεῖα κ' ἐπέροχα τὸ ὄνειράτα μᾶς. θὰ πεῖ πὼς ἔχομε μιὰ ὄμοια, εὐχάριστη διάθεσιν ποὺ δὲ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὸ λέμε μᾶς καὶ «νεκροῦ κεφάλι». Κατὰ τέτοιον πρέπει νὰ τὴ προσέχεις ὅπως καὶ στὸ ἄλλο, ὅπου λές πὼς ὁ ἄνθρωπος σάλευει τὴν ἀσπράδα του τὴ δροσερὴ στὴ λάμψῃ τῆς ἀγῆς τῆ φλογερῆ ποὺ μόνο ἡ ὄρα τονὲ δικαιολογεῖ. κ. Π. Δ. Γλ. ἀκόμη δὲν εἶμασθε τέλεια εὐχάριστημένοι. Τῆ λέξῃ «λουλούδια» τὴν λές μέσα σ' ἕνα τετράστιχο τρεῖς φορές, καὶ μέσα στίς τρεῖς ὅλες στροφάς, πέντε. Καὶ πάλι «τὰ λουλούδια μαράθησαν θλιφτά»: αὐτὸ τὸ θλιφτὰ περισεύει; καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι στὸν ἀμέσως παρακάτω στίχο νὰ πεῖ πὼς τὰ θλιμμένα σου τραγούδι κλαῖνε. Πῶς οἰκονομᾷ στὰ ἐπίθετα καὶ τὰ ἐπιρρηματα, ἀρπᾶντω. ὅταν μιλάει κανεὶς γιὰ θλίψες, ποὺ ὅσο μεγαλύτερες κ' ἄλλ' θινότερες εἶναι, τόσο λιγότερα λόγια μᾶς βάζουνε στὰ χεῖλια—κ' ἄρα καὶ στὰ κοντύλια.—κ. Ἀπ. Ν. Μαγ. Πολὺ λυπόμαστε καὶ πολὺ μᾶς ἀδικεῖς μ' αὐτὰ ποὺ μᾶς λές, καὶ δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβομε γιὰτὶ σοὺ ἔκαναν τέτοια ἐνὶ τύπωσιν τὰ λόγια μᾶς. Εἴπαμε πολλές φορές πὼς δὲν ἔχομε τὴν ἀξίωσιν νὰ σταθοῦμε κριτᾶδες; κάνομε κατὰ πῶς ἄλλο—κατὰ πολὺ ἄλλο: διαλεγόμεν ὅτι μᾶς κάνει. Τοῦ λόγου σου ποὺ φαίνεται πὼς εἶσαι ἄνθρωπος μελετημένος καὶ φιλολογικῶς μορφωμένος, θὰ ξέρεις πὼς παντοῦ καὶ πάντοτε ὑπάρχουν διάφορα γούστα, διάφορες ἰδέες γιὰ τὴν ποίησιν. Βλέπεις πὼς δὲ σοὺ λέμε γιὰ τεχνικὰ λάθη. Τοῦ ἀκόμα ἢ «Ρωμισούνη» ποὺ δὲν εἶναι καθόλου κακὰ γραμμένο: ἀπὸ τὴν πρώτη στροφῆ δὲν ἔχομε ποιητικὸν ἔρριξαν μὲ δεμένα χεῖρα καὶ ποιοὶ τοὺς ἔρριξαν; καὶ οὕτως παντάπασιν πὼς, ἀφοῦ εἶναι πεσμένοι κάτω, μοιάζουν σὲ νεκροῦμα πάνω σ' ὄμοια θανάτους, ποὺ ἐμεῖς τὰ φανταζόμεσθε ὀρθῶ καὶ ἀσάλευτα πάνω ἀπὸ τοὺς νεκροὺς. Ὅμως ἐμεῖς—ἴσως νῖνα λάθος μᾶς—γυροῦμε τὴ σαφήνεια, τὴ διαύγεια, τὸ φῶς!—κ. Ταν. Φιτ. Κανένας δὲν ὑποστήριξε πὼς δὲν ἦταν ἄνθρωπος. Μὰ ἐμεῖς παντοῦ ἄνθρωπος βλέπομε, ποὺ ἄλλοι εἶναι ἀγαθητοί, κ' εὐγενικοί, κ' ἄλλοι μιστοὶ καὶ βρωμεροί, κ' ἄλλοι ἀλλοτινοὶ κ' οἱ πολλοὶ ἀδιάφοροι. Τὸν ὑπεράνθρωπο ποὺ ἀγκαλιάζει τὸ «ἀπύλυτο»—ὅπως λές— δὲν τὸν εἶδαμε ποῦθεν. Τὸ τσαλαβούτημα μέσα σὲ σάπια νερὰ νομίζομε πὼς δὲν ἔχει τὸν τόπο του γιὰ κελίον.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ (ΕΣΑΜΗΝ Β')

Σάββατο Ἀθήνα, 5 Σεπτεμβρίου 1920

ΑΡΙΘ. 700

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΙΜΗ ΣΤΟΥΣ ΧΙΩΤΕΣ

ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ: Γονατιστός την ἄμμο...
Κάποια γαλήνια μεσονύχτια.
ΛΗΗΤΡΟΣ ΠΑΛΗΜΑΣ: Ἀνοιξη στὸ Μονρεάλ.
Κ. ΚΑΡΘΗΙΟΣ: Ἀντρέας Ρούσος.
ΛΕΠΑΣΙΑ ΓΚΙΡ.: Τοῦ Ἴδα.

ΜΙΧ. ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ — Κ. ΚΑΡΘΗΙΟΣ: Δὸν Κιχότης (συνέχεια).
Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.
ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ: Τὸ διήγημα καὶ ὁ κ. Βουτυράς. (Συνέχεια).
ΑΠΟ ΒΑΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΟΜΑΔΑ: Ἐξένη φιλολογία, Νέα βιβλία. — Χωρὶς γραμματόσημο.

ΤΙΜΗ ΣΤΟΥΣ ΧΙΩΤΕΣ

Συμπληρώνοντας τὸ παλληκαρίσιο ψήφισμα ποῦ στείλανε οἱ Χιώτες δασκάλοι στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, προχτὲς ἀκόμα, ἔχονται σήμερα μὲ μιά τους πράξη, ἀληθινὰ τίμια κ' ἥρωικὴ, νὰ τιμήσουν ἓνα μεγάλο συμπατριώτη τους, τὸν πρωτεργάτη τῆς πνευματικῆς ἀναγέννησης τῆς Ἑλλάδας, τὸ μεγάλο ΨΥΧΑΡΗ.

Ὁ Γεν. Διοικητὴς Χίου, ὁ κ. Γ. Παπανδρέου, παιδὶ βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὸ «Νουμά» κι αὐτὸς ὅπως μὲ περηφάνεια παντοῦ τὸ μολογάει, πρότεινε στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ δοξαμένου νησιοῦ, καὶ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τὸ παραδέχτηκε ΠΑΜΨΗΦΕΙ, νὰ στηθεῖ ἡ προτομὴ τοῦ ΨΥΧΑΡΗ μέσα στὸ Διοικητήριον, ὅσο νὰ γίνεῖ τὸ ἄλλοσ τῶν Ἡρώων, ποῦ θὰ στολίσει τὴν καλύτερη πλατεῖα τῆς πόλης, γιὰ νὰ στηθεῖ τότε ἡ προτομὴ του ἐκεῖ, μαζί μὲ τίς ἄλλες ἱστορικὲς προτομὲς.

Νά, κ' ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ γράμμα ποῦστειλε ὁ κ. Παπανδρέου στὸν Ψυχάρη:

«Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσωμεν Ὑμῖν εὐχαρίστως, ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον Χίου, ὡς ἀντιπροσωπεῖα ὀλοκλήρου τῆς νήσου, κατὰ τὴν χθεσινὴν αὐτοῦ συνεδρίασιν, ἐπὶ τῇ προτάσει ἡμῶν καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ, ὅπως τιμῆσῃ τὰ τέκνα τῆς Νήσου, ὅσα διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν δράσεως καὶ περιοπῆς ἐλάμπρυναν τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα των, ἀπεφάσισε καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν γλύπτην κ. Κ. Δημητριάδην τὴν ἐκτέλεσιν, ἐκτὸς τῶν προτομῶν Κοραῆ καὶ Ροῦθι, καὶ τῆς προτομῆς Ὑμῶν, ἣτις θέλει τοποθετηθῆ ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, εἰς ἀναγνώρισιν τῆς σημασίας, τὴν ὁποῖαν διὰ τῆς καθολικῆς Ὑμῶν δράσεως ἔσχετε εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, καταστάντες εἰς ἓκ τῶν σπουδαίων παραγόντων καὶ πρωτεργατῶν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἔθνους.

Ὁ Γεν. Διοικητὴς Χίου
ὡς Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου
(Τ. Σ.) Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΑΝΤΙΡΗΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

4. ΓΟΝΑΤΙΣΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΜΜΟ...

Γονατιστὸς στὴν ἄμμο τὴν ὑγρή,
Στὸ ἔρρο, τὸ μακροσυμένο τ' ἀκρογιάλι,
Χάραζα, Βιολαντούλα μου μικρὴ,
Τ' ὄνομα τὸ γλυκὸ, πάλι καὶ πάλι.

Κάθε φορὰ μοῦ ἴσθοναν οἱ ἀφροί,
Πρὶν διαστικά νὰ πάρει τὰ φιλιὰ μου
Ἄχ, νάταν χαραγμένη ἔτσι ἀλαφρὴ
Κ' ἡ ἀγάπη σου στὴν ἄμοιρη καρδιά μου!

Μὰ καθὼς τὸ διαμάντι τὸ γυαλί,
Βαθεῖα τὰ φυλλοκάρδια μου ἔχει σκίσει:
Κάθε μου ἐλπίδα, ξέρω, εἶναι τρελλή,
Μὰ μόνο ἀφοῦ σὲ γνώρισα ἔχω ζήσει!

5. ΚΑΠΟΙΑ ΓΑΛΗΝΙΑ ΜΕΣΟΝΥΧΤΙΑ

Κάποια γαλήνια μεσονύχτια
Στῶν μύρων σου μαλλιών τὰ δίχτυα,
Πῶς μ' ἔχεις, Βιολαντώ μου, πιᾶσει!
Γιατὶ μ' ἐτράθηξες καὶ πάλι,
Ἀπὸ τῆς Λήθης τὴν ἀγκάλη,
Κεῖ ποῦ ἡ καρδιά μου εἶχε ἠσυχάσει;

Ἀγάπες, πίκρες καὶ φαρμάκια,
Τοῦ κόσμου τοῦ ανοχτοῦ τὴν κάκια,
Μικρὴ μου θέλησα νάφήσω,
Καὶ μὲς στῆς Ξεχασιάς τὰ δάθη,
Χωρὶς ἀγάπες πιά καὶ πάθη,
Σὰ ζωντανὸς νεκρὸς νὰ ζήσω.

Μὰ τῶν γλαρῶν ματιῶν σου ἡ γλύκα
Μ' ἔσυρε Βιολαντώ, καὶ θοῖκα
Καινούργια ἀγάπης καρδιοχτύπια.
Ὡ, κάνε με νὰ ξαναβίωσω,
Μὲς στὰ χερᾶκια σου νὰ νοιώσω
Μέθη χαρᾶς, ποῦ πρὶν δὲν ἦπα!

Κόρη στὴν Ἀντρο, 7 VIII 1920

ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΚΟΙΤΑΖΩ-ΑΛΙΜΟΝΟ

Τὴν παραγωγή τοῦ κοιτάζω ἀπὸ τὸ κοιτή τὴν ἔχει ὁ Βερναρδάκης ἢ τοῦ Ψευδατυκισμού τὸν ἔλεγο ἢ στὴν ἀνταπάντησή του πρὸς τὸν κ. Χαντζήδικον, τὴν τυπωμένη μέσα στὴν «Ἡμέρα» τοῦ Τριεσίου. Σ' ἐκείνη ἴσα ἴσα τὴ συζήτηση μετὰ τὸ Βερναρδάκη ὁ κ. Χαντζήδικος πολέμησε τὴν παραγωγή ἀπὸ τὸ κοιτή καὶ παραδέχτηκε τὴ γνώμη τοῦ Κοραῆ ἀπὸ τὸ κυπτάζω. Ὡστε ξέρει πολὺ καλὰ τοῦ Βερναρδάκη τὴ γνώμη, μὰ φαίνεται δὲν τοῦ πάει ἡ καρδιά νὰ πῆ τίποτα καλῶς γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔβγαλε τὴ λεωντὴ τοῦ Κόντου. Ἔτσι ἐνθουσιάζεται τάχα μετὰ τὸν κ. Κουκουλέ. Τί ἀνεκάλυψε ὁ κ. Κουκουλέ, δὲν ἐννοῶ.

Ὡστόσο ἡ γνώμη τοῦ Κοραῆ πῶς τὸ κοιτάζω ἔρχεται ἀπὸ τὸ κυπτάζω, τὴ δημοτικὴ λέξη ποὺ τόσο συχνὰ ἀπαντᾶται μέσα στὸν Ἀριστοφάνη, εἶναι φανερὰ σωστή. Οἱ δύο λέξεις σημαίνουν σχεδὸν ἀπαράλλαχτα τὸ ἴδιο. Τὸ μόνο αὐτὸ, ὅσο θυμάμαι, δὲν εἶδε ὁ Κοραῆς, εἶναι πῶς ἡ λέξη συμμορφώθηκε πρὸς τὸ κοιτή, λέξη γνωστὴ τοῦ λαοῦ, ἀντὶς νὰ γίνει κυπτάζω (ὅπως τὸ σκύφτω ἀπὸ τὸ κύπτω). Γιὰ τοῦτο ἔγραφε κυπτάζω. Πρὶν τὸν Κοραῆ ὁ κόσμος, νομίζω, ἔγραφε κοιτάζω, ἀσυνείδητα, θαρρώντας πῶς ἡ λέξη ἔρχεται ἀπὸ τὸ κοιτή. Κι ἀπὸ τὴν εἶναι ἡ σωστὴ γραφή.

Ἐπειδὴ συζητοῦμε παραγωγές, ἄς προσθέσω καὶ πῶς δὲ συμμορφώθηκα τὴ γνώμη τῶν κ.κ. Πολίτη καὶ Φιλήντα, ποὺ παράγουν τὸ ἀλίμονο ἀπὸ τὸ ἡλί. Πῶς ὁ λαὸς μπορούσε νὰ πάρει ἀδιανόητη λέξη γιὰ νὰ δείξει τὸν πόνο του, δὲν ἐννοῶ. Ὑπάρχουν τάχα ἀνάλογα παραδείγματα; Τὸ ἀλίμονο εἶναι τίποτα ἄλλο, παρὰ τὸ ἀρχαῖο θρηνητικὸ ἐπιφώνημα: αἴλινον = αἰ - λίνον μετὰ συνεκδρομὴ πρὸς τὸ μόνον. Στὴ σημασία τοῦ ἀλίμονο ἔχει τὸ αἴλινον καὶ ὁ Αἰσχύλος στὸν Ἀνακρέων: αἴλινον, αἴλινον εἶπέ.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΟ ΜΟΝΡΕΑΛ

Στῆς παιδιάδας τὴν ὀλόχλωρη σκεπὴ
ἓνα πουλάκι κελαιδοῦσε μόνο,
ἔξενο τραγοῦδι, κ' ἡ φωνὴ του ἀλαργινῆ,
ὅμως τὸν ἴδιο μου γεννοῦσε πόνο!

Κάτου στὸ χόρτο τὸ πολὺ πολὺ χλωρὸ,
ἓνα λουλούδι δίχως μῦρο ἀνθοῦσε·
τὸ ἀγνώριστο λουλούδι μέσα στὸν ἀγρὸ
τὴν ἴδια τὴ λαχτάρα μου ξυπνοῦσε!

Ποιὸς τῶλπιξε σ' αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς βορινούς
τόπους χλωρὰ ν' ἀνθοῦνε καλοκαίρια,
καὶ γιὰ ἔρωτες τόσο τόσο μακρινούς
ἔτσι κ' ἐδῶ νὰ σμίγουνε τὰ ταίρια;

Ποιὸς τῶλπιξε τοῦ τόπου ἐδῶ τοῦ ἀλαργينوῦ
τὰ χλωρὰ τόσο τόσο καλοκαίρια
πῶς εἶναι ἀκόμα κ' ἀπ' τὰ χιόνια τοῦ βουνοῦ
τῶν κοριτσιῶν λευκότερα τὰ χέρια;

Ἐνα πουλάκι ἀόρατο στὴν ξηνητεία,
στὸ χῶμα κάτου ἐν' ἄγριο λουλούδι,
ποὺ ἀνθίζεν ὕστερ' ἀπὸ τόση χειμωνιά,
καὶ τοῦ πουλιοῦ εἶταν πρῶτο τὸ τραγοῦδι...

Πιὸ πέρα μέσα τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀγκαλιὰ
ἓνα στενὸ μονόξυλο ἀρμενίξει,
ἓνα κορίτσι μετὰ πολὺ ξανθὰ μαλλιά
μέσα στὸ ρέμα τὸ κουπὶ βυθίζει.

Πρωτόφαντα γιὰ μένα τάχα εἶταν αὐτά;
Κ' εἶταν σὰν ξένα ποὺ ἔτσι τ' ἀγαποῦσα;
Ἦ μὲ γυρίζαν πίσω πίσω στὰ παλιὰ
καὶ τὴ σβυσμένη τὴ ζωὴ μου ζοῦσα;

Τάχα τῆς μνήμης εἶταν ζωγραφιὰ γλυκεῖα;
τοῦ ἀγνώριστου τὴν ὄψη εἶχα ἀντικρῶσει;
Ἐμένα ἢ δικὰ μου κ' ἂν δὲν εἶταν ὄλ' αὐτά,
ὅμως τὸ μάτια ἐμένα εἶχαν δακρῶσει,

στοῦ τόπου πέρα πέρα ἐκεῖ τοῦ βορινοῦ
ποὺ ἀνθοῦν ἔτσι χλωρὰ τὰ καλοκαίρια,
ποὺ κιὰπ' αὐτοὺς εἶναι τοὺς πάγους τοῦ βουνοῦ
τῶν κοριτσιῶν λευκότερα τὰ χέρια.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΡΟΥΣΟΣ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΡΟΥΣΟΣ

Πῶς; δίχως νὰ νάρωτηθῶ, δίχως νὰ ξέρω πόθε,
Νάρθῶ καὶ πάλι ἀρώτητος νὰ ξαναφίγω δῶθε;
Κι' ἄλλο κρασί, κ' ἄλλο κρασί φέρετε μου νὰ μεθύσω,
ἴτσιως χοντρῆς ἀδιαντροπιά, τὴ θύμησή νὰ εἶθω.
Ὁμῶς Καγιάμ

Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἴσαμε τὸ βράδι, τίς σκόλες καὶ τίς
καθημερινές, τριγυροῦσε πάντα γύρω ἀπὸ τοὺς στρα-
τῶνες τοῦ ἑβδομοῦ συντάγματος, στὰ παραπήγματα.
Πότε κουβαλοῦσε ξύλα ἀπὸ τὴν ἀποθήκη στὰ μαγε-
ρεῖα, πότε τίναζε τίς κουβέρτες τῶν ὑπαξιωματικῶν,
πότε ἔτριβε κἀνα καζάνι ἢ τίποτα καραβάνες, καὶ πότε
καθότανε στὸν ἥλιο καὶ λιαζότανε, σὰ νὰ συλλογιό-
τανε κατιεὶ πολὺ μακρινὸ, ἢ σὰ νὰ μὴ συλλογιότανε
τίποτα.

Ὅταν περπατοῦσε, κουνούσε τὰ στραβά του τὰ
σκέλια μ' ἓναν τέτοιον τρόπο, ποὺ θαρροῦσε κανεὶς
πῶς γύριζαν τὸ ἓνα γύρω ἀπ' τὸ ἄλλο, σὰν τὸ τυλιγάδι
ποὺ μαζεῦει τὸ νῆμα. Ὅταν καταγινότανε σὲ καμιάν
ἀπὸ τίς ἐργασίες ποὺ εἶπαμε παραπάνω, εἶτε μόνος
του ἦτανε, εἶτε μαζί μ' ἄλλους στρατιῶτες, μιλοῦσε
ἀδιάκοπα, δίχως κόμματα καὶ δίχως τελείες, σὰν καμ-
πόσους πολὺ νεωτεριστικὸς ποιητὴς καὶ σὰν κ' αὐ-
τοῦς, πάντοτε μετὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό
του. Ἦτανε ντυμένος μ' ἓνα παλιὸ, φαρδύ σκουρὸ
ἀμπέχωνο, γεμάτο λεκέδες, κ' ἓνα σταχτογάλανο μα-
κρὸ καὶ πλατὺ φανταριστικὸ πανταλόνι, γυρισμένο ἀ-
πὸ κάτω, καὶ μ' ἄλλους τόσοσους λεκέδες, ὅσους καὶ τὸ
ἀμπέχωνο. Τὰ κατὰμαυρα μαλλιά του τοῦ τὰ εἶχανε
πάντοτε κουρεμένα σύρριζα, μετὰ τὴν ψιλὴ μηχανή, ἔ-
τσι ποὺ ἔφεγγε κ' ἀσπρίζε ἀπὸ κάτω τὸ κίτρινο δερ-
μα τοῦ κεφαλοῦ του. Τὸ μουστάκι του, μαῦρο σὰ βαμ-

μένο, κι άρμιά, έπεφτε και του σκέπαζε το στόμα που έμπαινε προς τα μέσα. Το σαγόνι του ήταν κοντό και πεταχτό και μ' ένα μικρό μουσάκι κάτω από τ' άσπρα του τα χείλια. Τα μάτια του μικρά, στρογγυλά και κατάμυρα, κι άνω πάνω κάτι φρόδια ψιλά, άρακά και σηκωμένα άπάνω, έτσι που το στενό του το μέτωπο ήταν γεμάτο ζαρωματιές.

Ο Αντρέας ο Ρούσος, — έτσι τον έλεγαν, — ήτανε καθυστερημένος κληρωτός, κι έπρεπε τώρα, μαζί και με την πρόσθετη ύπηρεσία, να κάνει τρία ή τέσσερα χρόνια στο στρατό. Ήταν από κείνα τα πλάσματα του Θεού που δεν έχουν ηλικία μα λέω πως πρέπει να ήτανε καιμιά τριανταριά χρόνων άνω και, καιμπεύρης και στραβοπόδης όπως ήτανε, με το ζαρουλιασμένο μέτωπο και το ξεριπωμένο στόμα, μπορούσε να ήτανε και σαράντα — ή και πιο μεγάλος. Δεν είναι βέβαια ανάγκη να το ειπώ πως ο Αντρέας, όπως τον έλεγαν όλοι στο σύνταγμα, δεν έβλεπε το σπαθί κι ούτε άστραφταν ποτές άπάνω του τάρματα. Γιατί ήτανε «βοθητικός».

Από στρατιωτική περιχαζία φαίνεται να μην ένοιωσε και πολλά πράγματα. Όταν περνούσε από κοντά του κανέναν αξιωματικό, αυτός γύριζε και τον κοιτάζε μισολείνοντας τα μάτια, λές και τοίκανε και κό στα μάτια ή μάταιη λάμψη των χρυσών σερικιών και σηκώνοντας το ένα του χέρι, έτσι καθώς ήταν και θρισκότανε, και ξανακατεβάζοντας το πάλι βιαστικά προτού να τ' άγγίξει ακόμα στο πληκίο του, έλεγε με τη σκετορνιά προφορά του : «Καλημέρ' άφέντη ! τότε θα πεις να φύγω».

Όλοι στο σύνταγμα τον έξεραμε τον Αντρέα, το σκετορνιό, και τη νοσταλγία του, την άδουστη, για το νησί του τον αιώνιό του πόθο για να φύγει.

Ήθελε να φύγει, μα τι μπορούσαμε μεις να του κάνουμε;... Όταν ήμουν κληροδοτικός, του χαμογελούσα με κανέναν καλό λόγο και τότε αυτός μου αποκρινότανε, χωρίς να χάσει τη σοβαρότητα του και χωρίς ναλλάξει θέση : «Δώσ' μου μιά δεκάρα», ή «δώσ' μου, άφέντη, ένα τσιγάρο!»

Κι ο Αντρέας είχε πάντοτε τη δεκάρα και το τσιγάρο του.

Θυμάμαι μιά φορά που ο Αντρέας ο Ρούσος έγινε ή αιτία για ένα φοβερό και τρομερό σκάνδαλο στο σύνταγμα μας, που ακόμα γελάω σαν το συλλογίζομαι.

Θυμάμαι που εξαιτίας του ο μακαρής ο συνταγματάρχης μας είχε γίνει κατακόκκινος από θυμό σαν τον άσπικό, που είπα πως ήθελα τον έβρει καιμιά άποληξία, ήλικωμένον άνθρωπο και πως το άσπρο μαζού του γενί, που ήτανε ξουρισμένο στα μάγουλα, κομινότανε σαν ένα άσπρο κουρέλι δεξιά κι άριστερά, άπάνω στο στήθος του, γεμάτο αγανάκτηση.

Θυμάμαι και το λοχαγό μου, που ήτανε και λοχαγός του Αντρέα. Σκενότανε μπροστά στο συνταγματάρχη μας «εις προσοχή», με το χέρι στο πληκίο, κι έταρνε όλη την μπόρα κι όλες τις φοβέρες του άσπου γενού, δίχως να θυάξει μήτε τσιμουδιά.

Ήταν άδικαιολόγητος.

Γιατί εκείνη την ήμέρα είχε γίνει επαιθώρηση στο σύνταγμα μας από τον άρχηγό του στρατού.

Μέρες και μέρες ετοιμαζόμαστε για να φανούμε άσπροπρόσωποι στον άρχηγό μας εκείνη την ήμέρα.

Όλα είχανε καθαριστεί, όλα κανονιστεί, όλα είχανε μπει σε τάξη. Όλοι είχανε κουρευτεί και ξουριστεί. Όποιος στρατιώτης είχε ποιά σπολή, την άλλαζε κείνη την ήμέρα στην άποθήκη. Σφουγγάρισμα και σκούπισμα παντού... κι άσβέστια ακόμα, όπου ήταν άνάγκη. Όλοι τέλος φροντίσαμε και κοιτάζαμε για να φανούνε όλοι κι όλα καλύτερα και καλύτεροι παρότι ήντουσαν — ή κι ακόμα όπως δεν ήντουσαν τις άλλες μέρες...

Κι ο Αντρέας ο Ρούσος;... αυτή ή άσκήμια κι αυτή ή ντροπή του συντάγματός μας κι όλακερο του έλληνικού στρατού;... αυτός ο μισοπάλαβος, ο μισερός, ο Αντρέας ο Ρούσος — δεν ήτανε ντροπή να παρουσιαστεί μπροστά στο γενικό άρχηγό;... Ν' άπολυθεί; Έ, φίλοι μου ! Ο νόμος αυτό το έλαστικό πιάμα, αυτή ή γομαλάστικα, για τον Αντρέα το Ρούσο ήταν άλύγιστο κι άπίεστο σαν το γυάλι, κι ούτε μπορούσε να συλλογιστεί κανένας να τον άλυγίσει, γιατί σίγουρα ήθελε στίσι. Όχι, δεν ήτανε δυνατό ναπολυθεί ο Αντρέας. Μπορούσαμε όμως έμεις να τον κρύψουμε αυτό μπορούσε να γίνει — κι έπρεπε να γίνει. Κ' έπρεπε να τον κρύψει ο λοχαγός του, αφού άλλως τε τον πρόσταζε κι ο συνταγματάρχης που όλα τα είχε συλλογιστεί — ως και τα παραμικρότερα πράγματα... Βέβαια, θα νατανε μεγάλη ντροπή να τον άδει, τον Αντρέα, ο άρχιστρατήγος!

Όμως δεν ξέρω πως έγινε τη στιγμή που εκείνος έβγαίνε από το Διοικητήριο, άκολοθημένος από πλήθος χρυσά σερικήτα, άστραφτερά σπαθιά, μαυρες γυαλιστερές μπότες κι άσπρα γάντια, για να πάει και στους Λόχους : τα στραβά ποδιάρια του Αντρέα παρουσιάστηκαν από κάποια άζη, και γυρίζοντας σαν το τυλιγάδι που μαζεύει το νήμα, ζύγωσαν την επίσημη συνοδεία. Ο συνταγματάρχης μας, οι ταγματάρχες, ο ύπασπιστής, τόσοι άλλοι αξιωματικοί που συνόδευαν, άλλοι γελαστοί κι άλλοι σοβαροί, το γενικό άρχιστρατήγιο, κέρωσαν με μιάς. Κ' ύστερ' άμέσως ο συνταγματάρχης μας άρχισε να κοκκινίζει σαν άστράκος, έτσι που ήτανε φόβος, μιά στιγμή, μην πάθει τίποτα. Καναδυό πιο ψύχοιμοι, κάνανε, σαν τρελλοί, νόημα με τα φρόδια τους και τα χείλια τους στον Αντρέα να φύγει. Μα ήταν όλα άνώφελα. Ο Αντρέας πήγε πιά κοντά στον ύψηλότατο, σήκωσε με άπάθεια — με άναισθησία, πρέπει να τ' όμολογήσω, — το χέρι του στο πληκίο, το κατέβασε πάλι βιαστικά κάτω, όπως συνηθούσε, και μισολείνοντας τα στρογγυλά του τα μάτια, όπως όταν κοιτάζουμε προς τον ήλιο, έκανε την άναφορά του :

«Άφέντη ! δέ θα πεις να φύγω»

Το χαμόγελο του ύψηλότατου έπεσε σαν πέρινη βροχή άγίνω στα χαμηλότατα και σκιμμένα κεφάλια του συνταγματάρχη μας και της άλλης συνοδείας... Δέκα χιλιάδες διαβόλοι γελούσανε μέσα μου, έτσι δυνατά, που ένιωθα το κορμί μου να τραντάζεται σαν το καλάμι του τέντζερη στην άψευδή φωτιά.

... Ο Αντρέας μιάς είχε κάνει ένα άνήκουστο σκάνδαλο μιάς είχε κάνει όλους άνοκάτω όλες μας οι ετοιμασίες πήγανε χαμένες ή ύπόληψη του συντάγματος μας είχε γίνει κουρέλια. Όμως το θάμα γίνηκε : ο Αντρέας ο Ρούσος άπολυθήκε κι έφυγε !

Κ' ὕστερ' ἀπὸ λίγο καιρὸ κινένας μας πιά δὲν τὸν συλλογιζότανε...

Εἶναι περίεργο πράμα τὸ θυμητικὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ξεχνούμε, πολλές φορές, ἕναν πολὺ γνωστὸ μας, ἕνα σύντροφο μας σ' ἕνα ταξίδι ἢ σ' ἕναν πόλεμο. Τὸν βλέπουμε, καὶ συλλογιζόμαστε πὼς κάπου τὸν ξέρουμε, κάπου τὸν εἶδαμε, μὰ δὲν μπορούμε νὰ δάλουμε στὸ νοῦ μας πού καὶ πὼς κ' εἶναι ἀδύνατο νὰ θυμηθοῦμε τ' ἔνομά του. Ἄλλες φορές πάλι βλέπουμε ξάφνου ἕνα πρόσωπο πού ἔχουμε χρόνια νὰ τὸ δούμε, πού δὲν ἔχει παῖξει κανένα σπουδαῖο ρόλο μήτε στὴν τραγωδία μήτε στὴν κωμωδία τῆς ζωῆς μας· κι ὅμως μεμᾶς, μὲ ἀστραπὴ ἀστράφτει μὲς στὸ κεφάλι μας : «Ὁ Ἄντρέας ὁ Ρούσος !»

Θὰ εἶχανε περάσει κάπου δεκαεφτά χρόνια ἀπὸ τότε πού ἐκεῖνος εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ σύνταγμα μας. Τότε ἐγὼ εὐπαίνα, καὶ τώρα εἶχα θγει. Τότε ἔκανα ὄνειρα, καὶ τώρα τὰ τραγουδοῦσα. Τότε βρισκόμουνα στὴν Ἀθήνα, τώρα βρισκόμουνα στὴ Σαντορίνη. Πὼς καὶ γιατί κινένας μὴ μὲ ρωτήσῃ. Πρέπει ὅμως νὰ εἰπῶ πὼς ἦμιον ἐκεῖ δίχως νὰ θέλω, μαζὶ μ' ἄλλους πού ἦντουσαν ἐκεῖ δίχως τὴ θέλησή τους· καὶ δὲν μποροῦν νὰ εἰπῶ πὼς δὲ θέλαμε ὅλοι νὰ φύγουμε ἀπὸ κεικάτω.

Περπατοῦσα, κείνη τὴν ἡμέρα, μὲ κάποιον φίλο μου σ' ἕνα στενὸ, χαλικοστρωμένο καὶ σκαλωτὸ δρομίσκι τοῦ νησιοῦ πού βγαίνει τὶς ἀλαφρότερες καὶ τὰ βαρεῖα κρασιά. Ἀλαφρός ἦταν ὁ πόνος μου, σάν τὴν ἀλαφρότερα, καὶ σὰ σαντορινιὸν δισάντο ἦτανε γλυκὸς ὁ μεσομεριανὸς ἥλιος τοῦ χινοπώρου. Εἶχα ἀνάψει τὸ τσιγάρο μου καὶ συλλογιόμουνα τι ὥραία τῦναι ἡ ζωὴ, ὅπου κιὰν πάει κανένας, ὅταν εἶναι λιπαρὰ καὶ τᾶχει κανεὶς καλὰ μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ φίλος μου, θυσιμένος κι αὐτὸς ποιὸς ξέρεῖ σὲ ποιὸς θύμησες ἢ σὲ ποιοὺς στοχασμούς, περπατοῦσε ἀριστερὰ μου σιγὰ - σιγὰ, δίχως νὰ μιλεῖ. . . . Μιὰ φωνὴ ὅμως ξάφνου, ἀπὸ τὸ δεξιὸν μου χέρι, μιὰ τρομερὰ γνωστὴ φωνὴ, μὲ ξύπνησε ἀπὸ τοὺς ρεμβασμούς μου :

«Ἀφέεντη, δῶσ' μου ἕνα τσιγάρο !»

Ἡ ἀστραπὴ ἔλαμψε μὲς στὸ κεφάλι μου : «Ὁ Ἄντρέας Ρούσος ! — Δὲν εἶσαι ὁ Ἄντρέας ὁ Ρούσος ; Μὲ θυμάσαι, Ἄντρέας ; . . . πᾶρ' το ὄλο τὸ πακέτο ! . . . θές καὶ φωτιά . . . Ἄναψε ! . . . Τί γίνεσαι, Ἄντρέα λεβέντη ; . . . Μωρὲ Ἄντρέας, ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος ἔχεις μείνει ! Μὲ θυμάσαι ;»

Κούνησε τὸ κεφάλι του μ' ἕνα ζωώδικο χαμόγελο, πού εἶπα πὼς μπορούσε καὶ νὰ μὴ μὲ θυμότανε. Ἦτανε φορτωμένος μ' ἕνα θεόρατο δεμάτι ξύλα, κ' εἶχε ἀνομιπήσει, ἔτσι φορτωμένος ὅπως ἦτανε, σ' ἕνα πεζούλι γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ. Τὰ μαλλιά του καὶ τὰ μουστάκια του ἦντουσαν καμύμαυρα. Ἦτανε τόντις ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος. Τὰ ρούχα του ὅμως ἦντουσαν ἀκόμα χειρότερα ἀπὸ τὴ στολὴ πού φοροῦσε στὸ στρατόν. Τὰ πόδια του ὅμως ἦντουσαν ξυπόλυτα.

«Ἄντρέας, τοῦ εἶπα ὕστερ' ἀπὸ λίγο, ἐτώρα καὶ σὺ πότε θὰ εἰπείς νὰ φύγω ;» Μὲ κοίταξε δίχως νὰ μὲ καταλαβαίνει, καὶ κουνούσε τὸ κεφάλι του μὲ τὸ ἴδιο ζωώδικο χαμόγελο.

Τὸν ἔβλεπα ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα, σιγὰ τὸν Ἄντρέα Ρούσο ὄλο ἐκεῖ τριγύρω γύριζε κ' εἶτανε θεός.

Μιὰν ἄλλη μέρα τὸν κάλεσα στὸ σπίτι, ὅπου ἔμενα μ' ἄλλους τέσσερες συναδέλφους μου, καὶ τὸν φιλέψαμε κριθινοκολούρες, τσιγάρα καὶ δεκάρες. Ὅταν τὸν ἔβλεπα καμιά φορά ποῦροχότανε φορτωμένος, ἀποσταμένος, ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ λιμάνι, — μιῆ ὥρα δρόμο, ὄλο σκαῖες, — συλλογιόμουνα καὶ ρωτοῦσα τὸν ἑαυτὸ μου γιατί ἄρχαγε νᾶθελε τότε μὲ τέτοια ληχτάρα ὁ Ἄντρέας νὰ φύγει ἀπὸ τὸ στρατό ! Περνοῦσε δὰ πολὺ χειρότερα τώρα στὴ Σαντορίνη ! σιγίλισσα ζωὴ ἔκανε ! — καὶ τοῦλεπε ἀκόμα καὶ τὸ ψωμί. Μιὰ φορά πού τὸν ἀρώτησα, κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ χαμογέλασε ζωώδικα, σὰ νᾶλεγε : «ἔ, ἡ πατριδα, πάντα . . .» ἢ καὶ σὰ νὰ μὴν εἶχε νὰ εἰπεῖ τίποτα.

Τὸν εἶχα κάνει δημοτικὸ τὸν Ἄντρέα σ' ὅλη τὴ χώρα. Ὅλοι οἱ φίλοι μου τὸν ἤξεραν καὶ τοῦ φώναζαν γιὰ νὰ τὸν φιλέψουν τσιγάρα καὶ δεκάρες. Ὅταν τὸν ἔβλεπαν ἀπὸ κάτω ταράτσες τῶν σπιτιῶν μας, κάτω, σὲ κάτι γειτονίες πού βρισκόνοιτοσαν ὀλότελα ἀπὸ κάτω μας, τοῦ πετοῦσαν ἀπὸ καμιά τριανταριά μέτρα ψηλά, τσιγάρα, κ' ἔκαναν γούστο πού συγκοῦσαν ὁ δύστηνος ἀνθρώπος ἀπάνω στὶς σκεπὲς τῶν σπιτιῶν, καὶ τὰ μάζευε, ὅπου καὶ νὰ πέφτανε. Τοῦ φώναζαν, ὅσο τὸν ἔπαιρνε τὸ μάτι τους : «Ἄντρέα ! πότε θὰ πεις νὰ φύω !»

Ὅταν ἔφραγα ἀπὸ τὴ Σαντορίνη, ἄφησα παρκαγγελιά στοὺς ἄλλους πού ἔμειναν : «Νὰ μοῦ προσέχετε τὰν Ἄντρέα τὸ Ρούσο ! Μὰ ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἔλαβα γράμμα ἀπὸ ἕνα φίλο μου, πού τοῦχε γράψει καὶ τὴν εἰκοτοῦσα γιὰ τὸν Ἄντρέα : κ' ἔμαθα πὼς ὁ Ἄντρέας εἶχε φύγει.

Ἔμαθα πὼς εἶχε φύγει, μιὰ γιὰ πάντα, γιὰ κεί ὅδε κανεὶς ποτὲ δὲ γύρῃει νὰ φύγει.

K. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

≡ ΤΟΥ ΙΔΑ ≡

Τώρα λοιπὸν σὰ μακρινὸ δὰ μὰς φωνὰς τὰ μέτρια
Στὰ βῆθια ὀρίζοντα πλατιῶν, ἀδύνατο ἕνα φῶς ;

«Ἀπὸ τὸ τραγούδι τοῦ ἀδικησκομένου ἀδερφοῦ»

Τ' ἀχιδατὸ στεφάνι ἡ Μοῖρα σοῦ τὸ ἀρνῆθι
Τῆς Λόξας, καὶ σοῦ φόρεσε τοῦ Μαρτυρίου
Μὰ ὅπως στὰ πάναγνά σου χεῖλη ἐξωγραφῆθι
Τὸ τύπωμα τοῦ ἀξήγητου τοῦ Μεστηρίου.

Ξάφνου σὰ φωτιστέφανο γύρω σου ἐγύθῃ
Ὁνειρευτὴ τοῦ πανοραίου καὶ τοῦ αἰθερίου,
Καὶ φεγγοβόλησε ξανά, μαζὶ ἀναστήθῃ
Τ' ἀσπίλο φῶς τοῦ ἄγνωθ' μετώπου σου τοῦ θείου

Κ' εἶταν τὸ Πνεῦμα τῶν Ἠρώων καὶ τῶν Μαρτύρων
Κ' εἶτανε σύγκαῖρα ἡ ψυχὴ τῆς θεῆς Ἑλλάδος,
Τοῦ Βυζαντίου, τῆς Κλεφτουριάς καὶ τῆς Παλλάδας,

Κ' εἶταν τὸ Πνεῦμα τῶν ἀσύγκριτων ὀνείρων.
Τώρα ἡ ψυχὴ σου ἔς λημονήσῃ πὸν διαβαίνει
Στὸ Πάνθεο τῶν Μαββληδων πού τὴν προσμένει.

Ἀσπιάδα 18.8.920

ΑΣΠΑΣΙΑ ΓΚΙΝ.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ,"

ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3, ΑΘΗΝΑ

Διευθυντής: Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχυτικοί συντάχτες: Κ. ΚΑΡΒΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διαχειριστής: Η ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ,"

*Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει
να διευθύνονται:

«ΕΤΑΙΡΙΑΝ «ΤΥΠΟΣ» Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ»

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Για την Ελλάδα	δρ. 20	το χρόνο.
	» 10	το εξάμηνο.
	» 5	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία και Αίγυπτο	£ 1	το χρόνο
	£ 0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	\$ 5	το χρόνο
	\$ 3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΕΙΧΑΜΕ λοιπόν κ' ένα μανιφέστο προς τους δη-
μόσιους υπάλληλους για να σηκωθούν και να
φροντίσουν για την καλύτερη της οικονομικής
τους θέσης. Το περίεργο είναι πως βγήκε από κει που
δεν το περιμέναμε. Από έναν ανώτατον υπάλληλο. Το
μανιφέστο αυτό, μέσα στην υπάλληλη σκέψη, είναι
θέβαια μια τόλμη, και αξίζει να συγαρούμε αυτόν που
το σύνταξε και το δημοσίευσε, μ' κίνητρο να δυσχερα-
στήσει τον προϊστάμενό του. Μά κείνο που μ'ς εν-
διαφέρει είναι προ πάντων η ψυχολογία του εγγρά-
φου αυτού. Το μανιφέστο παραδέχεται πως οι δημό-
σιοι υπάλληλοι είναι κι αυτοί προλετάριοι, όπως κ' οι
άλλοι εργάτες. Μιά μικρή αλήθεια, που οι υπάλληλοι
δὲ θέλουνε ακόμα να την αναγνωρίσουνε. Τους προσ-
καλεί λοιπόν να ξεγεραθούνε εναντίον του κράτους, μα
— το τονίζει — όχι με απεργία, παρά με νόμιμα μέ-
σα, ο' να μην είναι το νεμιώτερο μέσο η απεργία,
που την έχει αναγνωρίσει κιόλας το κράτος στους ερ-
γάτες. Αντίφαση. Γιατί διαμαρτυρία και ξεγεραση
που δὲ στηρίζεται στο μέσο της απεργίας, οὐκ ἔνδεκα
μενη ἄρνηση του εργοδότη, δὲν έχει καμιά πρακτική
σημασία. Ξπεται κάνει διάκριση ανάμεσα στους ὑ-
πάλληλους, ξεχωρίζοντας τους δικαστικούς και εκπαι-
δευτικούς υπάλληλους, που βελτιώσανε τὴ θέση τους,
με τὴν ἀντιική τους θέβαια στάση, ἀπὸ τοὺς ἄλλους
υπάλληλους. Ἐμεῖς λέμε πως ὅλοι οἱ υπάλληλοι δὲν
μπορεῖ παρά να εἶναι τῆς ἴδιας πύστας, με τὴν ἴδια
ιδεολογία και ψυχολογία. Δὲν μπορεῖ οἱ μισοὶ να εἶναι
ραγιαδες κ' οἱ ἄλλοι μισοὶ παλληκάρια. Τὸ ἴδιο περι-
βάλλο, οἱ ἴδιες συνθήκες, τοὺς ἴδιους ἀνθρώπους δη-
μιουργοῦνε. Ξπεται, ο' να κειράζεται και λυγὰν δ
συντάχτης τοῦ μανιφέστου που οἱ εργάτες πετύχανε

μεγάλη αὔξηση στὰ μεροκάματά τους, πρῶτα που δὲν
εἶναι κι ἀπόλυτα ἀληθινὸ, ἔξὸν για ὀρισμένες τάξεις
και για ὀρισμένους λόγους. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ βγαίνει
μιά ἀκαθόριστη ψυχολογία και κάποια προσπάθεια
συνιδασμοῦ τῶν ἀσυνιδαστων. Προλετάριοι ναί, μα
ὄχι ἀπεργίες. Τὸ κράτος ἄστοργο σὲ μερικὸς ὑπάλ-
ληλους, στόργικὸ σὲ ἄλλους. Ὅσοις πιστεύει πως οἱ
υπάλληλοι εἶναι προλετάριοι — και τέτοιος λοιπὸν εἶ-
ναι κι ὁ συντάχτης τοῦ μανιφέστου, — εἶναι ὑποχρε-
ωμένος να ἀναγνωρίσει τὴν ἀνάγκη τοῦ σοσιαλιστικοῦ
ἀγῶνα για τὴν καλύτερη τῆς ζωῆς τους. Να ὁμο-
λογήσει πως ὑπάρχουνε κοινωνικὲς τάξεις, πως ἕνας
ἄργιος ἀγῶνας διεξάγεται ἀνάμεσὸ τους, πως οἱ ὑ-
πάλληλοι, ἀφὸ πάσχουνε ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλειση, δὲν
μπορεῖ παρά να εἶναι ἐχθροὶ τοῦ ἐκμεταλλευτῆ τους.
δηλαδή τοῦ κράτους. Ἐτσι φυσικὰ τὰ βγαίνει πως
ἡ θέση τοῦ συντάχτη τοῦ μανιφέστου, καθώς και κά-
θε υπάλληλου, εἶναι μέσο στὸ σοσιαλισμὸ, ἐναντία στὸ
ἀστικὸ κράτος. Κι ὅμως ὁ συντάχτης τοῦ μανιφέστου
φαίνεται πως ἔχει τὴ διάθεση να ὑπερετήσῃ τὸ ἀστι-
κὸ κράτος, φτάνει μόνον να ἱκανοποιηθῶνε τὰ αἰτή-
ματά του. Περίεργο, ἀλήθεια, φαινόμενο για τὴν ψυ-
χολογία τῶν διανοούμενων τῆς ἐποχῆς μας. Ὅλοι κα-
μῶνουνται πως πιστεύουνε στὸ σοσιαλισμὸ. Ὡς τόσο
ὅλοι βρίσκουνε τρόπο να συνιδάζουνε τὸ σοσιαλισμὸ
τους με τὴν ἀστική τους ἀντίληψη, που εἶναι διὸ πρά-
ματα ριζικὰ διάφορα. Τὶ περίεργον ἀλήθεια σοσιαλι-
στὲς διανοούμενοι που φυτρώνουνε στὸ ἄγιο αὐτὸ χώ-
μα.

Σεβαστὸς φίλος, που σιμείει συχνὰ τὴ στήλη τοῦτη,
μ'ς στέλνει τὰ ἔξης νόστιμα παραχρηματικά:

Η λέξη λ ω π ο δ ὄ τ η ς, που τώρα ἔγινε τό-
σο κοινή, δὲ σημαίνει πρῶτα ὅτι σημαίνει
τῶρα. Εἶναι συγκοπή τῆς λέξης λ ω π α π ο -
δ ὄ τ η ς (πρὸ. παστὰς, ἀντὶς παρὰ -
στάς, αἰπὸλος ἀντὶς αἰγοπόλος,
και πολλὰ ἄλλα), και σημαίνει τὸν κλέφτη που
σὲ γδένει ἀπὸ τὰ ρούχα σου. Γιατί στοὺς ἀρ-
χαίους καιρούς, ὅταν δὲν εἶχαν οἱ δρόμοι φανά-
ρια, εἶταν ἐγγυελμὸς μερικῶν κλοποιῶν να κλο-
ραφιλαχτοῦν τοὺς ξενοκτῆδες και νῦν τοὺς παιρ-
νουν τὰ ρούχα τους, στέλνοντάς τους σπίτι τους με
στολή ἀδαμική. Ὡστε τὸ ἐγκλημα εἶταν ἐγκλημα δίαις,
ἐνθὸ τὸ ἐγκλημα που σήμερα ἐννοοῦμε με λ ω π ο δ ὄ -
σ ί α εἶναι ἀπλή κλεψιά. Κυριολεκτικὰ ὁ λωποδύτης ἔ-
πρεπε να λέγεται ἡ κ λ έ φ τ η ς ἢ σ ο υ φ ρ ω τ ῆ ς .
Τὴν εἰσαγωγή τῆς λέξης τὴ χρωστοῦμε στὴ λύσσα
που βασίλευε και που βασίλευε δυστηγῶς ἀκόμα, τοῦ
να ἀντικατασταίνουμε γνωστούς ἐθνικούς ὄρους, ὡς
τάχα χυδαίους, με σπάνιους και ἀκατάληπτους.

Σ Ε τί βαθμὸ βασίλευε ἡ παιδιάνη κτῆ μανία,
τὸ δέγναι γαρχηριστικὰ ὁ νόμος περὶ φυλα-
κῶν τοῦ 1836. Ἐνα του ἄρθρο ὀρίζει πως κάθε ἐπι-
σκέφτης τῶν φυλακῶν πρέπει να διερευνᾶται.
Ὁ νομοθέτης ἤξερε πως τὸ διερευνᾶται δὲν
ἐκφρῖνιζε τὴν ἰδέα του και θέλησε νὰν τὸ ξηγήσει.
Γὰ να μὴ λυκαστει ὅμως ὁ νόμος του με χυδαίους,

πρότεσε μέσα σὲ τρενθεση ὄχι νὰ ψάχνετε κ.ι. παρὰ τῆ γαλλικῆ λέξη fouiller ποὺ σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ κλόκας τόσο λίγος κόσμος τὴν ἐννοοῦσε.

Η γλώσσα μας ἔχει τόσοις ὄρσιους χειρετισμοὺς. Γιά σου (ὁ καλύτερος), ἔρα καλή, σὸ καλό, καλημέρα, κληστέρα, καλὸ θράδι, χρόνια πολλά, ἔχε γιά κτλ. Μά οἱ δυσκόλοι τοὺς καταφρόνησαν καὶ τοὺς καταφρονοῦν ὡς τάχα πρόστυχους, καὶ μετὰ χάριστες τοὺς καὶ ὑγιαίνετε, ποὺ δὲν ἔπασαν. ἄνοιξαν τὴν πόρτα στοὺς σνόμπηδες μετὰ addio καὶ au revoir (ἢ ἀλεβουάρα, ὅπως λέει ὁ παραγωγὸς αἰνότητος Μόλλας;) Τὸ au revoir τὸ λέει νοστιμώτερα ἢ γλώσσα μας μετὰ τὸ καλὴ ἀντὰμωση.

Ο ΤΑΝ, ταξιδέβοντας στὴν Κρήτη, ἐπισκεφτήκαμε τοὺς Λάκκους, δοῦκαμε πὺς ἐκεῖ τοὺς χωρικούς ὁ μακρότης Κόστας Μάνος, μεγάλος πατριώτης μὰ λιγάκι ἀτρόσεχτος ἄνθρωπος, τοὺς εἶχε μάθει νὰ ἀποχαιρετοῦνε μετὰ τοῦ au revoir.

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΚΑΙ Ο Κ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

(Συνέχεια)

Τὰ συμπεράσματα λοιπὸν ποὺ θὰ βασιστοῦν σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον, θὰ εἶναι ἀκλόνητα. Ἄν τώρα, σὸ ἐπιλοπο ἔργο τοῦ κ. Βουτυρά, ἀπύρχον καὶ μερικὰ διηγήματα ἀγνωστα, τόσο διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ γνωστά μοι, ὥστε νὰ δείχνουν ἓνα συγγραφέα ὀλοσδιόλου ἄλλοιῶτικο ἀπὸ κεῖνον ποὺ θὰ δείξω, — καὶ αὐτὸ θέβια εἶναι, μὰ ὑπόθεσις ὄχι ἀδύνατη, καὶ πρέπει, γιὰ κἀθε ἐνδεχόμενον, νὰ διατυπώσω ἐδῶ τὴν ἐπιφύλαξή μου. Γιατί, σὺ διηγηματογράφος καὶ ἐγὼ, συλλογιέμαι πόσο λίγο πλάτῃ θὰ μετὰ ζωγράφει ὁ κριτικός, ποὺ θὰ εἶχε διὰ θέσει τὸν «Κόκκινο Βράχο» καὶ ὄχι καὶ τὸν ἀκόσμο καὶ Κοοσιῶ. Ὅσοσο δὲν πιστεύω νὰ ὑμῶχον τόσο ἀνομοιζ κομιῆσια σὸ μακρὸν ἄλλὰ καθόλου πολὺτροπο ἔργο τοῦ κ. Βουτυρά. Καὶ πειθονοι πὺς ἢ εἰκόνη τοῦ βγαλμένη ἀπ' αὐτὸ τὸ βιβλίον, θὰ τοῦ μοιάξῃ τόσο, (ἐνενηνταεπιὰ τουλάχιστο στα ἑκατὸ), ὅσο καὶ ἂν ἔβγαίνε ἀπ' ὀποιοδήποτε ἄλλο του, καὶ ἀπὸ τὰ εἰκοσιῶ ἀνόμα ποὺ ἔχει νὰ τυπώσῃ. Τί λέει; Ὁ κ. Βουτυράς μοὺ φαίνεται τόσο μονοκόμματος, τόσο ἔνχα, τόσο ἰδιότροπος, τόσο πορωτότυπος, — καὶ τόσο θαυμασιος, — ὅστε καὶ μόνο ἀπὸ ἓνα του μεγάλο διηγήματα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὸν γνωρίσῃ στὴν ἐντέλεια.

B'

Τὸ πρῶτο ποὺ πέρτει στὴν ἀντίληψή μας, ἀπὸ ἓνα λογοτέχνημα, εἶναι ἢ γλώσσα. Κάποιος θῶλεγε πὺς γλώσσα καὶ ἔφος πᾶνε μαζί. Μὰ ὄχι. Πρῶτα βλέπουμε σὲ τί γλώσσα εἶναι γραμμένο τὸ ἔργο, καὶ ἔπειτα σὲ τί τρόπο εἶναι ὑφασμένη. Λοιπὸν ἢ γλώσσα τοῦ κ. Βουτυρά εἶν' ἓνα κοῦμα: μιχτὴ γλώσσα, ἄπλαστη, ἀδούλευτη καὶ φτωχὴ, ὅσο παίρνει. Κανένας Ἕλληνας

συγγραφέας δὲν πιστεύω νὰ παρουσιάξῃ πὺς ἰσχνὸ λέξιλόγιο. Ἄν ἢ ἑλληνικὴ μας ἔχη ἀπὸ ἓνα ἐνενηντα γιλιάδες λέξεις, ἀμφιβάλλω ἂν ὁ κ. Β. χορηγοποιῇ τις πέντε. Κ' οἱ λέξεις του εἶναι οἱ πὺς κοινές, οἱ πὺς συνηθισμένες, τόσο ἀπ' τὴν δημοτικὴν, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν καθαρῆν. Σπανιώτατα νὰ πλάσῃ, νὰ συνθέσῃ μὰ λέξη δική του, ἢ νὰ σοαλίσῃ, νὰ ξεθάψῃ μὴν ἀτριφτὴ, εἶτε ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸ λέξιλόγιο, εἶτε ἀπὸ σύγχρονη ντοπολοκία. Καὶ γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς ὄλη αὐτὴ τὴ φτώχεια, δὲν ἔχει παρὰ νὰ συγκρίνῃ μὴ σελίδα τοῦ κ. Β. — σελίδα περιγραφικῆ, ὅπου νὰ μιλῇ ὁ ἴδιος, — μετὰ μὴν ἄλλη, ἔστω καὶ διαλογικῆ, ὄχι πὰ τοῦ κ. Βλαχογιάννη, ποὺ εἶναι, νὰ ποῦμε, ὁ ζῆλτος, ὁ ἐκκοιμηριόχος τῶν λέξεων. ἄλλὰ τοῦ κ. Καραβίτσα, τοῦ κ. Θεοτόκη ἢ ὀποιοῦδήποτε ἀπὸ τοὺς «ἀπλῶς εἰσφόρους».

Εἶπαμε πὺς ὁ κ. Β. σοιμάτησε σὸ «Λαγκῶ». Καὶ στὴ γλώσσα του. Ἄν ἀσφότερα προσπαθῆσε κάποιος νὰ κανονιστῇ ἂν ἔπασσε τοὺς πὺς κοινούς ὀπμοε δημοτικούς τόπους ἂν ἔπαρε νὰ γράφῃ ὁ ὀποιοὺς ἢ ὀποιοὺς, τὸ ὀποιοὺς («Λαγκῶ»), προτιμῶντας γιὰ ὄλη τὸ πᾶν ἂν ἀντὶς ὑφώνετο βάξῃ σήμηρα ὑφώνοταν καὶ μερικὰ ἄλλα τέτοια, ποὺ κάνοιν τὸν κ. Φιλήντα νὰ θέσῃ τὴ γλώσσα τοῦ συγγραφέα μας ἀσφῆτα σφῆτα. — ἐγὼ δὲ δίνο σ' αὐτὰ τόση σημασία, ὥστε νὰ τὸ πὺς ὁ κ. Β. ἄλλαξε γλώσσα. Δὲ βλέπω δηλαδὴ σὸ ἔργο του εἶναι ὄλοένα πὺς λαγαροσμένη δημοτικῆ, ὅπως τὸ εἶπε ἓνας κριτικός γιὰ τὴ γλώσσα τῶν δικῶν μου διηγημάτων, καὶ ὅπως τὸ βλέπομε στὴ γλώσσα μερικῶν ἄλλων, ποὺ ἄρχισαν νὰ γράφουν στὴν καθαρῆν καὶ σιγά σιγά, μετὰ τὸ ἴδιο τὸ ξετέλιγμα τοῦ ταλέντου τους, τὴν ξετέλιξαν καὶ αὐτὴ καὶ τὴν ἔφτασαν ὡς τὴν ἀσφότερη καὶ ἀσφότερη δημοτικῆ. Τέτοιο ξετέλιγμα, καλλιτεχνικὸ μὰ καὶ ἐπιστημονικὸ, δὲ φαίνεται στὴ γλώσσα τοῦ κ. Β. Ἐμεινε ὅπως ἔταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ: μιχτὴ, ἄπλαστη καὶ φτωχὴ. Καὶ μόνο ἐπειδὴ εἶναι παντοῦ καὶ πάντα ἢ ἴδια, θὰ μπορούσε ἴσως κανεὶς, μ' ὄλες της τις ἀνομαλίες, νὰ τὴν πῇ ὀμοιομορφία.

Θάκοῦσατε πολλὰς φορὰς, πὺς ἢ γλώσσα εἶναι τὸ ὄργανο τοῦ λογοτέχνη, ὅπως ἀπὸ ἓνα κατὸ τὸ χροῶμα τοῦ ζωγράφου. Παρομοιάζονται δηλαδὴ οἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι ποὺ ἔχει στὴ διάθεσὴ του ὁ πρῶτος, μετὰ τὴν πᾶλτα τῶν χροῶματων ποὺ μεταχειρίζεται ὁ δεύτερος. Ἡ παρομοίωση αὐτὴ, ὅπως κἀθε ἄλλη, δὲν εἶναι παρὰ ἓνα κ. ο. υ. α. ζ. ε. Ὅσοσο πάντα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ, πὺς ζωγράφος μετὰ φτωχὴ πᾶλτα εἶναι καὶ ὁ λογοτέχνης μετὰ φτωχὴ γλώσσα καὶ ὅπως ἐκεῖνος, μετὰ λίγα χροῶματα καὶ μετὰ λίγους συνδυασμούς, δὲν μπορεί ν' ἀποδώσῃ τέλει τὴ φῆση, ἔτσι καὶ αὐτός, μετὰ λίγες λέξεις ἀπλῆς καὶ μετὰ λίγες σύνθετες, δὲν μπορεί νὰ ζωγραφίσῃ τὸν κόσμο του, εἶτε ὕλικό, εἶτε ψυχικό. Ἄν θυμαθῶμε ὅμως πὺς μερικοὶ ζωγράφοι, μετὰ δύο μόνο χροῶματα καὶ μετὰ δύο - τρεῖς συνδυασμούς, — ὅπως μερικοὶ μουσικοὶ μετὰ λίγες νότες ἢ μετὰ μὴ χορδή, — ἔκαμν θαύματα τέχνης, καὶ ἂν θυμαθῶμε συγχρόνως τὴν ἐπιλοκίαν τοῦ κ. Βουτυρά, — παράγοντα ποὺ δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ἀπὸ κανένα τύπο, ἀπὸ κριτικῆ ἐξέσωση τοῦ προβλήματός μας, — θὰ παραδεχθῶμε ἀναγκαστικὰ πὺς καὶ ὁ συγγραφέας μας εἶν' ἓνα ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνες ποὺ θαυματουργοῦν μετὰ πὺς ἀτελῆ ὄργανα. Εἶπαμε πὺς αὐτὴ ἢ ἐπιδοκίᾳ ἀνα-

ποδογυρίζει όλα τα σημερινάματα της ζωτικής. Νά λοιπόν, πού για να είναι κανείς εξοχός διηγηματογράφος, δέ χρειάζεται ούτε τόσο πλούσια, ούτε τόσο δουλεμένη γλώσσα. Και με τή φτωχή, και με την αδούλευτη, κάνει τή δουλειά του, όταν ξέρη να την κάμει. Και τό μόνο πού μπορούμε να πούμε, για να σώσουμε και τό γόητρο τής γλωσσολογικής, είναι πως ό ίδιος ό κ. Β. θα ήταν μεγαλύτερος, τελειότερος, αν είχε στη διάθεσή του τους γλωσσικούς θησαυρούς του κ. Βλαχογιάννη, κι αν ακολουθούσε πιστά, αν όχι τους κανόνες τής νέας γραμματικής, τό πνεύμα τουλάχιστο τής νέας γλώσσας.

Γά ίδια έχουμε να πούμε και για τό ύφος. Άλλά να τό ιδούμε πρώτα, να τό εξετάσουμε. Κ' επειδή 'ς όλο τό έργο του κ. Β. τό ύφος μένει τό ίδιο, — γιατί ποτέ του δέν έγραψε κι αυτός, όπως τόσοι άλλοι, ένα διήγημα για να κάμει ύφος, ή, αν προτιμάτε, για να παίξει. — μπορούμε να ξεσηκώσουμε έδώ, για δείγμα, λίγες γραμμές απ' οποιαδήποτε σελίδα του τελευταίου του βιβλίου. Και να, στην τάχη :

(1). «Όταν έγνώρισε την Έλένη δέν άργησε να την αγαπήσει, και αλλοίως δέν μπορούσε να γίνει για ένα καλλιτέχνη. Άλλά την αγαπή του την είχε κρυφή, μη τομίωντας να τή φανερώσει. Κ' έτσι θα έμεινε, μόνος αυτός να τή γνωρίζει, αν ή Έλένη, πού ήταν μια θερμή, θερμή κόρη, δέν τον αγαπούσε κι αυτή σιγά σιγά, καθώς διάβαζαν μαζί του Κύρου την Άνάβαση, και πολύ πολύ τολημηρή, σαν κόρη πλουσίου που ήταν, και μοναχοκόρη, δέν τό εφάνερωνε πρώτη».

Και αυτό :

(2). «Ό γέρο - Άραχτός, ένας άνθρωπος ιδιότροπος, με κάτι ιδέες παράξενες, θυμώδης και ζηλιάρης, πού δέν ήθελε κανένα να πατή στο σπίτι του και αυτόν ακόμα τό Δύμα, μακρινό συγγενή του, πού πήγαινε εκεί κάποτε έξ αίτίας τής κόρης του Σάρας, είχε κουβαλήσει στο σπίτι, δινοντάς του και δωριάτιο να μένει, έναν ψηλό, ψηλό και αδύνατο γίγαντα, σκατάτην όμως, πού είχε τό ένα του χέρι άτροφικό, μικρό μικρό, σα μικρού παιδιού».

Άκόμη τρείς άραδες :

(3). «Μπήκε αυτή σοβαρή, ρίχνοντας μια ματιά σ'αυτούς, του τού φάνηκε σα να έβλεπε αν όλα ήταν καλά, στη θέση τους. Έπειτα κάθισε και άρχισε τό ράψιμό της».

Κι αυτό τό τέλος από τους «Αλανιάρηδες», πολύ νεώτερο έργο κι από τα σημαντικότερα του κ. Βουτρά :

(4). «Η ματιά του πήγε στο ταβάνι πάνω. Είδε κει σα σκιές παράξενες, σκιές με δική τους κίνηση, ή ζωή, πού του θυμήσανε τίς σκιές, πού μετά την Άχερουσία χάνονται στα βασίλεια τα σκοτεινά του Πλούτωνος, να κινούνται οι σκιές των διαβατών».

Δέν πιστεύω να θύσκη κανείς σ' αυτό τό ύφος ούτε όμορφιά, ούτε χάρη και καμιά μουσική, κανένα ρυθμό καμιά τάξη ή, αν θέλετε, σύνταξη. Ό κ. Β. τα λέει όλα μαζί, άρρυθμα, άμουσα κι ανακατωμένα. Προσέξτε τό κομμάτι 2. Αδύνατο να θυάλετε την έννοια, αν δέν τό διαβάσετε δυό και τρείς

φορές, πού αφού δέν κινείται για φιλοσοφία, πάει πολύ, Γιατί υπάρχουν αλληπάλληλες παρενθέσεις, πού δέν χωρίζονται φυσικά και δέν έχουν καν τό σημείο τής παρενθέσης. Κοιτάξτε από στο 1, πόσο άσχημα στέκεται έκείνη ή μετοχή κει τομίωντας. Και τί άκακίασθη ή πληθώρα των διπλών λέξεων : «θερμή - θερμή, σιγά - σιγά, πολύ - πολύ». Στο 3 επίσης : «μπήκε αυτή, ρίχνοντας σα τού τού» μία ματιά πού τού φάνηκε (πικανού;) σα να έβλεπε (ποιός;). Μια τό πού άκακίασθη κι άσυνταχτο απ' όλα είναι τό 4, τόσο, πού να νομίζεις πως άπάρχει κάποιο λάθος τυπογραφικό : «Είδε κει σα σκιές παράξενες. . . . να κινούνται οι σκιές των διαβατών». Βεβαίως πού ό κ. Β. δέν κατέχει τή «μεγάλη τέχνη», να στρογγυλεύη αμιά περίοδο. Ούτε φυσικό του είναι, ούτε προσπαθεί να τό πετυχαίη με κόπο. Υπάρχουν λογοτέχνες πού σκιάθουν ολόκληρη ώρα άπάνω σε μια φράση, για ναπαύσουν άξια μια λέξη με ξ ή με ντ, πού θα τους χαλούσε την άρμονία, ή μαν άλλη πού θάταν προξύσθη, εκεί πού ό ρυθμός θάπατιούσε δξύσθη, ή μαν άλλη, πού τή μεταχειρίστηκαν και παραπάνω, ενώ ό κανόνας τους είναι «ποτέ ή ίδια λέξη δυό φορές στην ίδια σελίδα, αν δέν είναι άνάγκη καλλιτεχνική». Ό Φλωμπέρ πού φώναζε κάποτε : «όποιος θύρησε αυτό τό επίθετο, ήταν μεγαλοφυής!», ή πού δέν μπόρεσε άλλοτε να διορθώσει ένα ψυχολογικό λάθος, γιατί θάναγκαζόταν ν' αλλάξει τό ρυθμό άλάκταιρης περιόδου, για τον κ. Β. θάταν άκατανόητος.

Τό ύφος, τό στρωτό, τό στρογγυλό, τό τρεχούμενο ύφος, — και συγγραφέων άκόμα πού δέν περνούν για καθαυτό συλλίστες, — δέν είναι παρά τό γνώρισμα σπάνιων ανθρώπων, πού τα έχουν όλα μέσα τους τόσο τακτοποιημένα, ώστε να μπορούν, όταν θέλουν, να τα θυάσουν με την ίδια πάντα τάξη, και να δύνουν την έντόπιση πως τό μυαλό τους είναι σα μια μικρογραφία του Σόμπαντος, όπου τόσες ούράνιες σφαίρες — ιδέες ντυμένες με λέξεις, — σβήνουν εν' ατέλειωτο χορό, χωρίς ποτέ ή μια να σπρώχνη την άλλη. Μόνο οι άνώτεροι αυτοί άνθρωποι, με τό ύφος τους, μεταδίδουν την έσωτερική τους τάξη και στον αναγνώστη, ενώ αντίθετα, έκείνοι πού δέν έχουν ύφος, γεννούν στο κεφάλι του τή σύγχυση και την άταξία. Γι' αυτό και κάποιος παράξενος Γάλλος, — ό Σαρ Πελλαντάν μου φαίνεται, — ίσχυρίσθη κάποτε πως έπρεπε ναπαγορευθή με νόμο να τυπώνουν βιβλία άνθρωποι πού δέν ξέρουν να γράψουν. Άλλά τόση προφύλαξη θάταν περιττή, όχι γιατί τό καλό ύφος δέ θάλαφτει, — θα έβλαφτε και πολύ, — αλλά γιατί όσα έργα τό έχουν, έχουν μέσα τους και την άπαγορευση, και την καταδίκη : δέν διαβάζονται από κόσμο ! Κι αλήθεια, από άλλη άποψη, τι είναι τό καλό ύφος, παρά ένα δόλωμα πού πιάνει τον αναγνώστη και τον κρατεί ; — Κι όμως ό κ. Β. με όλο τό ύφος πού είδαμε, διαβάεται με τό παραπάνω ! Ξέρω πολλούς πού, όπως έγώ, δέν ήσυχάζουν, αν δέν τελειώσουν ένα διήγημά του πού άρχισαν. Τι σημαίνει αυτό ;

Έν' από τα δυό : "Η ότι και του κ. Β. τό ύφος ελ

να καλό, κι ως φαίνεται άσχημο· ή ότι το καλό ύψος δέν είναι τόσο άπαράλιτο στη διηγηματογραφία, όσο νομίζουν οι παλιοί τεχνουργίτες. Για να σώσω πάλι το γόητρο των δυστυχισμένων αυτών, προτιμώ να παραδεχθώ το πρώτο. "Ας μη ξεχνούμε πώς ή έπιβολή του κ. Β. είναι γεγογός. Καί συγγραφέας με τόσο έπιβολή δέν μπορεί — αυτό θάταν ή πραγματική άντινομία — να μην έχη και το ύψος που χρειάζεται. Μου φαίνεται δηλαδή πώς το ύψος του κ. Β. είναι πολύ ταιριαστό με το είδος των διηγημάτων του. Καί μου φαίνεται ακόμα πώς ένας Βουτυράς, στυλίστας, κατά το είδος του μακαριτη Κ. Χρηστομάνου, ή του Κ. Χατζόπουλου, θάταν κάτι άφάνταστο. Δέν λέγω πώς το ύψος του δέν έπιδέχεται ένα μικρό χτένισμα, που θά του άφαιρούσε μεριές πολύ χτυπητές, κ έντελώς περιττές, άνωμαλίες. "Άλλες όμως είναι άναγκαίες. Κι άμα μπή κανείς στην ουσία αυτών των διηγημάτων, άμα γνωριατή με τον ιδιαίτερο κόσμο που του παρουσιάζει ή διηγηματογραφός, συνηθίζει και το ξεκούρδιστο, το παρύτονο, το άσθηματικό, το άκατάστατο ύψος του και, μέσ' στις παρατονίες, ανακαλύπτει λεπτότητες κι όμορφιές. "Ένα παράδειγμα μόνο. Κάπου, στο διήγημα «Μέ τα χελιδόνια» άπαντιέται ή φράση :

«Γρήγορα του ήρθε τί να κάνει».

"Έτσι, μονάχη της, φαίνεται ίσως άστεία. "Ο συγγραφέας θέλει να πη πώς ή ήρωάς του ασκέριτκε και βόηκε γρήγορα τί είχε, τί έπρεπε να κάνει». "Ένας άλλος, κάπως έτσι θά πώλεγε. Κι όμως, όταν διαβάξη κανείς αυτή την άλλόκοτη φράση με την σειρά της, στο διήγημα, του φαίνεται πώς μόνο έτσι έπρεπε να ειπωθή. Γιατί με την ιδιορρυθμία της έκφρασης σά να προσημιζέται και ή ιδιορρυθμία που του ήρθε του ήρωα να κάνει... "Άλλ' αυτός ή τρόπος έχει θέβαια τά όριά του. Γι' αυτό ποτέ δέ θά παραδεχθώ κανείς πώς μπορεί να σταθί, να έννοηθί και πώς δέ θέ-

λει το χτένισμα που είπαμε, ή ακόλουθη φράση από την ίδια σελίδα : «Σχεδόν δέν συλλογιζότανε τίποτα, άν και έκαναν πάλι ναρχίσουν τά ίδια, σά να είχανε ρίξει κάτω εκείνα, που του είχανε φέρει την ήσυχία». "Έδώ κάτι λείπει, κάτι χρειάζεται, άπαράλιτο. "Η άτζεζία υπερβαίνει τά όρια του ιδιαίτερου τρόπου. Κι' είν' έν' από τά πραγματικά ψεγάδια που βρίσκει ή μελετητής στο πρωτότυπο, στο προσωπικό ύψος του κ. Β. "Σ' αυτά ή συγγραφέας δέν πατεί μόνο τους παραδεγμένους κανόνες του καλού γραψίματος, του κοινού, που είδαμε πώς δέν έχει καμιά σημασία πατεί και τους δικούς του, τους ιδιαίτερους.

Γλώσσα, ύψος και σύνθεση είναι τά στοιχεία που άποτελούν την έξωτερική μορφή του λογοτεχνήματος. Στο διήγημα όμως ή σύνθεση παίζει τον κυριώτερο ρόλο. Είναι ό,τι στη ζωγραφική το σχέδιο, πριν μπή το χρώμα, ό,τι στην άρχιτεκτονική ή σκελετός, πριν μπουν τά στολίδια. Πολύ σπουδαίο στην Τέχνη ! Καί τόσο, ώστε πολλοί τεχνίτες να μην παραδέχονται καλλιτεχνικές κι άντικαλλιτεχνικές ιδέες, παρό να κηρύττουν πώς όλη ή ουσία, όλο το νόημα της Τέχνης, είναι ή καθυστόαξη, ή περιορισμός, το κλείσιμο της ιδέας μέσζ σε μιá καλλιτεχνική μορφή. Μά κι άν δέν είναι όλη ή ουσία, είναι θέβαια όλος ή κόπος του τεχνίτη, αυτή ή σύνθεση του διηγήματος. Πρέπει να σταλή κάτι άριστο, άρμονικό, στρογγυλό, τελειωμένο. Να χλι την άρχή του, τη μέση του και το τέλος. "Άλλα και ναρχίζει από 'κει που πρέπει, και να κορυφώνεται 'κει που πρέπει, και να τελειώνει εκεί που πρέπει. Να λέη ακόμα ή να δείχη όσα χρειάζονται για το άποτέλεσμα, για το σκοπό, άφίνοντας στη σκιά, ή κι όλοσδιόλου άποσιωπώντας, τά δευτερεύοντα.

(Συνέχεια)

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

"Ένα ειρηνοποιό βιβλίο. — Μερίκις άκόμα συμβουλές της Place de Grève

-- Στόν «Ταχυδρόμο του Μονάχου» διαβάζουμε τ' ακόλουθα για ένα γαλλικό μυθιστόρημα :

«"Ο Πάολ Ρεμπού βγάζει αυτές τις ήμέρες, κάτω από τον τίτλο «Οί Σημιάες», ένα μυθιστόρημα, που το κύριο πρόσωπό του, ή Ζάκ Ρεάλ, θυσιάζει ό,τι πιο άγαπητό και πολύτιμο έχει στόν κόσμο, χάρη στο ιδανικό του να λυθεί πιά ή προαιώνια έχθρητα μεταξζ Γάλλων και Γερμανών και να ένωθεί το πνεύμα των δυο λαών σε μιá ειρηνική εργασία κι άποφαρίζει να φοσιωθεί στο έξής στην ύπηρεσία της άλήθειας και της δικαιοσύνης. Σ' ένα πρόλογο ή Ζάκ Ρεάλ λέει τους λόγους που τον κάνουν να ύψώσει στα σύνορα της Γαλλίας και Γερμανίας τη σημαία της ειρήνης και της φιλίας. «Μεταξζ του άναπόφευγου πολέ-

μου και του δεσμού της φιλίας», λέει, διαλέγω το δεύτερο :

«Γιατί το καθετί είναι προτιμότερο από το σημερινό μας πόλεμο, αυτό τον επιστημονικό πόλεμο των φαρμακερών άερίων και των χαρκοκιάτων, που κάνει τους ανθρώπους κακούργους — το σκατεντή, τον άάνθρωπο, τον εκφυλιστή, τον έπίσης για τους νικητές, όσο και για τους νικημένους όλέθριο πόλεμο.

«Γιατί ή συμφορά της βορεινής Γαλλίας γέννησε πολλές ύπόσχες, όμως ακόμα καμιά κλινώρθωση, και πρέπει να μās κάνει να μην παραδώσουμε κι άλλα μέρη σε παρόμοια άθλιότητα.

«Γιατί μπορεί το συμφέρο όρισμένων οικονομολογικών κύλων να θέλει να έρεθίζει τον ένα λαό έναντι του άλλου, να του παίρνει το ψωμί από το στόμα του, να του κλείνει τά λιμάνια του, να του φορολο-

μιν του καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκῶν του, γιὰ νὰ ἀποκρηδύσει: οἱ λαοὶ ὅμως ἔχουν ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο συμπῆρο νὰ γκρεμίσουν τοὺς τελευταιακοὺς φραγματοῦς, νὰ βοηθοῦν καὶ νὰ ἐυκολύνουν τὸ ἐμπόριο, νὰ κάνουν πῶς εὐκόλη καὶ πῶς φτηνὴ τὴ ζωὴ.

«Γιατὶ τὸ «Ἐλευτεριά ἢ θάνατος!» εἶναι ἕνας λόγος ἀνόητος. Ἄν πεθάνω, τότε ἡ λευτεριά μου εἶναι τέλεια ἀδιάρρητη. Ἄν εἶμαι πάλι ζωντανός, τί εἶδος λευτεριάς μπορῶ νὰ ἔχω ὕστερ' ἀπὸ ἕναν τέτοιο πόλεμο τῆς ἐποχῆς μας, μέσα σ' ἕναν τόπο συντριμμένο ἀπὸ φόρους καὶ ἀπαγορευμούς, μέσα σ' ἕνα πλῆθος ἀπὸ παρῳαίτους καὶ ἀπὸ κλέφτες; -- Εἰρήνη ἢ θάνατος! ἴδου ἡ ἀλήθεια.

«Γιατὶ λένε ὅλοι ψέματα ὅσοι μᾶς λένε: Εἶναι γλυκὸ ν' ὑπέροχο πράμα νὰ πεθαίνει κανεὶς γιὰ τὴν πατριδα! Γιατὶ ν' ὑπέροχο πράμα εἶναι: νὰ ζεῖ ὁ ἄνθρωπος, νὰ γαπᾷ, νὰ ἐργάζεται, νὰ δημιουργεῖ!

«Γιατὶ εἶναι βέβαια ἀλήθεια πὼς τὸ αἴτιον πρέπει νὰ πληροεῖται τὴν κοινωνία ὅχι ὅπως μὴν ἀνώνημα ἔταιρία.

«Γιατὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ βγάλει κανεὶς τὴ μύσκα ἀπὸ ὅλους τοὺς κκαλόγους καὶ τοὺς συκοφάντες πού, ἀπὸ τὸνα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῶν συνόρων, κρητίζουν τὸ μῖσος, καὶ νὰ τοὺς κάνει ἀνίκανους νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ἔργο τους.

«Γιατὶ οἱ γέροι, οἱ ἀνίκανοι καὶ οἱ γυναῖκες δὲν ἔχουνε κανένα δικαίωμα νὰ κανονίζουν τὴν τύχη ἐκείνων πού πρέπει νὰ πολεμήσουν γιὰ δαύτους. Δὲ γνωρίζουνε τοὺς κλητῶν τοῦ πολέμου, δὲν εἶδαν ποτέ τους τὰ αἱμάτινα ποταμὶα πού ποτίζουνε τὰ τρανταζομένα χώματα γίνονται φονιάδες ἐκείνων, στοὺς ὁποίους λένε: «Τραβάτε στὸ μέτωπο, ξεμῆς θὰ μείνουμε σπίτι.

«Γιατὶ μόνο ὁ δευτεὶς ἀναγνωρίζει τὴν ἀλήθεια καὶ ἀπὸ φόβο καταναίει νὰ γίνεῖ βοηθὸς καὶ συνεργάτης τῆς ψευθείας.

--- Ἀπὸ τὸ τελευταῖο φυλλάδιο τῆς «Ἠλᾶς ντὲ Γκρέβ» παίρνουμε τῆς παρακάτω συμβουλῆς πού δίνει ὁ Κύνθιος σ' ἕνα νεαρὸ κριτικὸ. Δὲ θὰ εἶναι ἴσως τέλεια ἄσκοπο νὰ εἰδοποιήσουμε πρῶτα πὼς οἱ σκοποὶ μας ἐδῶ δὲν εἶναι παρὰ νὰ δισκοπεύουμε μὴ στάλα τοὺς ἀνγνωστὲς μας, καὶ ὅχι νὰ ὠφελήσουμε κανέναν μὲ τῆς συμβουλῆς τοῦ Κύνθιου γιὰ τὸν τόπο μας τέτοιες συμβουλῆς εἶναι τέλεια περιττές. Κι ὅποιος κάνει τὸν κόπο νὰ τῆς διαβάσει, θὰ μᾶς δικαιώσει ἀμέσως ἀπὸ τῆς πρῶτες ἀράδες. Ἰδοὺ:

«Σάν εἶσαι ἀνίκανος νὰ γράφεις ἢ νὰ ζωγραφίζεις ἢ νὰ συνθέσεις μουσική, θὰ γίνεις κριτικὸς. Κριτικὸς γιὰ τί πράμα; Διάλεξε, ἂν καὶ μπορεῖς νὰ γίνεις γιὰ τὰ πάντα.

«Προτοῦ νάρχισεις, φρόντισε νὰ φτιάξεις ἕνα λεξιλόγιο. Δὲ σοὺ λέω ὕφος, γιὰ τὶ εἶπαμε πὼς δὲν ξέρεις νὰ γράφεις.

«Ἄν ἀποφασίσεις νὰ καταγίνεις στὴ φιλολογικὴ κριτικὴ, δὲ θὰ δυσκολευτεῖς καθόλου γιὰ νὰ πετύχεις γιὰ τὸ καὶ Πῶλ Σουντλὶ κατῶρθωσε νὰ κάνει τὸ διευθυντὴ τοῦ «Χρόνου» νὰ πιστεῖ πὼς εἶναι κατὰ.

«Δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ διαβάζεις τὰ βιβλία πού γι' αὐτὰ θὰ μιλεῖς. Θὰ περιμένεις νὰ μιλήσει πρῶτα κα-

Τότε θὰ παίρνεις στὸ χέρι τὸν κλάμῳ σου.

«Ἄν τὸ ἔργο εἶναι κανενὸς γνωστοῦ συγγραφέα, θὰ τοῦ ἀφιερῶσεις μεγάλα ἄρθρα, καὶ θαποδείξεις πὼς τὸ τελευταῖο ῥομάντζο τοῦ κυρίου Τζορτζιανὸν δὲν εἶναι τόσο καλὸ ὅσο τὰ προηγούμενα. Ἄν κανενὸς πού δὲν ἔχει γίνεῖ γνωστὸς, θὰ σωπιάσεις. Γιὰ ποιὸ λόγο νὰ τρέξεις τὸν κίντυνο νὰ γελαστεῖς; Καὶ γιὰ ποιὸ λόγο νὰ δώσεις θάρρος στοὺς συγγραφῆρες: Εἶναι τόσο πολλοὶ!

«Προτιμᾷς τὴ μουσικὴ κριτικὴ; Εἶναι πῶς εὐκόλη, γιὰ τὸ ἄνθρωποι πού μποροῦν νὰ γίνουν γνῶμη γιὰ τὴ μουσικὴ δὲν ὑπάρχουνε σὲ τόση ἀριθμῶν. Ὅμως μὴν ξεχνᾷς νὰ μιλεῖς μὲ μεγαλόπρεπη σοβαρότητα γιὰ τὸν πλοῦτο τῆς συμφωνικῆς καλέτας τοῦ Βάγγερο καὶ γιὰ τὴ λαμπρότητα τοῦ μελοδικοῦ χρωματισμοῦ τοῦ Ραβέλ.

«Μένει ἀκόμα ἡ κριτικὴ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. Κρίνε τὴ ζωγραφικὴ ἀπὸ ψηλά, καὶ τὴ γλυπτικὴ ὅπως σοὺ κατέβει. Γι' ἀντιστάθμισμα, φτιάνε χαριτωμένες φράσεις γιὰ τὴ μουσικὴ κλίμακα τῶν χρωμάτων ὅπου παίζεται ὁ Φλάμεγγ, καὶ γιὰ τῆς πέτρινες συμφωνίες πού πελεκαίει ὁ Πῶλ Ντζορτζι.

«Ἀκόλουθα καλὰ τοὺς λόγους μου. Θὰ μπεῖς στὴν Ἀκαδημία.»

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΑ ΙΑΕΩΔΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ.— Πείραμα ψυχολογικόν. Συγ. Δημ. Μωραϊτης, ἐπιμεληθὴν τῆς Λιθακαλιεῦ Λαυίας. Ἐκδ. Μ. Ζηγκάκης. (Ὅδῳ Περιοδικοῦ καὶ Πανεπιστημίου). Τιμ. Λρ. 3.

— Βγήκανε τὰ Ἀλεξανδριανὰ «ΓΡΑΜΜΑΤΑ», (Νέα περιοδός, ἀριθ. 1, Ἰούλιος—Ἀύγουστος, 1920) μὲ παραπολὴν σοβαρὰ περιεχόμενα.

— Κυκλοφόρησε καὶ τὸ 2ο φυλλάδιο τοῦ περιοδικοῦ ἢ «Μοῦσα» Σημειώνουμε ἀπὸ τὰ περιεχόμενα. **Κωστὴ Παλαμά:** Ἀποκριτικὴ γραφὴ, **Κόστα Παρορίτη:** Στὸ φῶς τῆς λάμπας, **Κωστὴ Βελμύρα:** Σιδερῆ, **Α. Παπαδάμα:** Τῆς πρῶτες μέρες τοῦ Χιπέτωρου. **Κ. Οὐράνη:** Βοῆθὴ στὴ Ρώμη. **Ρήγα Γκόλφη:** Τὰ μάτια τῆς ἀγορίας. **Τὰ μάτια τῆς θυσίας.**

Η ΑΝΕΞ. ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ

Ἡ Α. Κ. Ν. Ἀθηνῶν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐορτῆς τῆς «Ἡμέρας τῶν Νέων», τῆς ὀρισθείσης ὑπὸ τῆς Κομ. Διεθν. τῶν Νέων, διοργανώνει τὴν Δευτέραν τὸ βράδις τὸ Ἔργ. Κέντρον Ἀθηνῶν ἐορτήν καὶ διάλεξιν περὶ τῆς Ἐργατικῆς Τάξεως.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

Ὅδῳ Φειδίου 3.

- Τακτικαὶ ἐγγραφαὶ ἀπὸ 2 Σεπτεμβρίου.
 - Ἐναοξὶς μαθημάτων 16 Σεπτεμβρίου.
 - Εἰσιτήριοι ἐξετάσεις 17, 18 καὶ 19 Σεπτεμβρ.
- Πληροφορίαι 9-12 π. μ. καὶ 4-7 μ. μ.

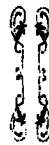
(Ἐκ τῆς Γραμματείας)

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ
ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ
ΔΡ. 35.000.000

ΟΛΙΚΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ
ΔΡΑΧΜΑΙ
900.000.000

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΪΜΗΣ

ΣΥΝΔΙΟΙΚΗΤΑΙ: } ΑΛ. ΔΙΟΜΗΔΗΣ
 } Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ:

ΑΙΓΙΟΝ
ΑΓΡΙΝΙΟΝ
ΑΛΜΥΡΟΝ
ΑΜΦΙΣΣΕΑΝ
ΑΜΑΛΙΑΔΑ
ΑΡΓΕΑΝ
ΑΤΤΑΛΑΝΤΗΝ
ΒΟΛΟΝ
ΓΥΘΕΙΟΝ
ΔΗΜΗΤΣΑΝΑΝ
ΣΑΚΥΝΘΟΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ
ΘΗΒΑΣ
ΘΗΡΑΝ
ΙΘΑΚΗΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ
ΚΑΛΑΜΑΣ
ΚΑΡΔΙΤΣΕΑΝ
ΚΕΡΚΥΡΑΝ
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΝ
ΚΟΡΙΝΘΟΝ
ΚΥΜΗΝ
ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΝ
ΚΥΘΗΡΑ
ΛΑΜΙΑΝ
ΛΑΡΙΣΣΕΑΝ
ΛΕΒΑΔΕΙΑΝ

ΛΕΥΚΑΔΑ
ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΝ
ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΝ
ΜΕΣΣΗΝΗΝ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΝ
ΠΑΞΟΥΣ
ΠΑΤΡΑΣ
ΠΕΙΡΑΙΑ
ΠΥΛΟΝ
ΠΥΡΓΟΝ
ΣΠΑΡΤΗΝ
ΣΥΡΟΝ
ΤΡΙΚΚΑΛΑ
ΤΡΙΠΟΛΙΝ
ΧΑΛΚΙΔΑ